ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο της Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών και Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 14, Αρ. 1 (2025)

14ο Συνέδριο Διδακτικής Φυσικών Επιστημών και Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση - Συνόψεις

Αξιοποίηση Θεμελιωδών Γεωγραφικών Εννοιών και Κατάλληλων Δραστηριοτήτων για την Προσέγγιση της Πανδημίας Covid-19, από Υποψήφιους Δασκάλους

Αγγελική Νικολοπούλου, Αποστολία Γαλάνη

doi: 10.12681/codiste.7577

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** EKT | **Πρόσβαση:** 26/03/2026 03:52:53

Αξιοποίηση Θεμελιωδών Γεωγραφικών Εννοιών και Κατάλληλων Δραστηριοτήτων για την Προσέγγιση της Πανδημίας Covid-19, από Υποψήφιους Δασκάλους

Αγγελική Νικολοπούλου [1] και Αποστολία Γαλάνη [2]
[1]Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Φυσικός MSc, [2]Καθηγήτρια,
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
[1]*aggel22nik@yahoo.gr*

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία διερευνάται η αξιοποίηση θεμελιωδών εννοιών της Γεωγραφίας από σπουδαστές-δασκάλους, για τη διδακτική προσέγγιση της πανδημίας Covid-19. Ειδικότερα, μελετάται η διδασκαλία των γεωγραφικών εννοιών μέσων δραστηριοτήτων καθώς και οι διδακτικές μέθοδοι που προτάθηκαν από τους/τις προπτυχιακούς/ές φοιτητές/τριες. Διεξήχθη ποσοτική έρευνα, μέσω ανάλυσης περιεχομένου, σε δείγμα γραπτών απαντητικών δοκιμίων (N=203) τριτοετών φοιτητών/τριών και έγινε ποσοτικοποίηση βάσει κωδικοποίησης. Τα αποτελέσματα σε γενικές γραμμές έδειξαν ότι η πλειοψηφία των φοιτητών/τριών καταφέρνει επιτυχώς να διδάξει γεωγραφικές έννοιες μέσα από δραστηριότητες που εμπλέκουν διδακτικά και την πανδημία.

Λέξεις κλειδιά: γεωγραφικές έννοιες, γεωγραφικές δραστηριότητες, διδακτικές μέθοδοι, πανδημία Covid-19

Utilization of Geographical Concepts and Proposed Activities for Approaching the Covid-19 Pandemic, by Student Teachers

Angeliki Nikolopoulou[1] and Apostolia Galani[2]
[1]Science Educator, Physist, Msc, [2]Professor,
School of Pedagogy and Primary Education, National and Kapodistrian University of Athens
[1]aggel22nik@yahoo.gr

Abstract

This paper delves into the utilization of fundamental concepts of Geography by the student teachers, for the teaching challenges posed by the Covid-19 pandemic. It scrutinizes the incorporation of geographical concepts through activities and teaching methods proposed by the preservice teachers. Quantitative research was conducted, through content analysis, on a sample of written response essays (N=203) of third-year students. The responses were quantified based on coding. The results in general showed that the majority of students successfully manage to teach geographic concepts through activities that incorporate the pandemic.

***Keywords*:** Covid-19 pandemic, geographical concepts, geographical activities, teaching methods

Εισαγωγή

Η Γεωγραφία ως επιστημονικό πεδίο αλλά και ως γνωστικό αντικείμενο, εξ ορισμού, μελετά τα φυσικά και τα ανθρωπογενή περιβάλλοντα (Bonnett, 2010). Ωστόσο η πολυπλοκότητα, οι διασυνδέσεις και αλληλοσυσχετίσεις των συστημάτων μέσα σε ένα ταχέως εξελισσόμενο κοινωνικοεπιστημονικό και τεχνολογικό πλαίσιο, επιβάλλουν στις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους να συνδέουν τη γεωγραφική γνώση με την καθημερινότητα. Η πανδημία

Αναγνωριστικό ψηφιακής εργασίας: https://doi.org/10.12681/codiste.7577

Covid-19 και οι συνέπειές της σε παγκόσμια κλίμακα, αποτελούν ιδανική ευκαιρία για προσέγγιση γεωγραφικών ζητημάτων. Προσεγγίζοντας διδακτικά την πανδημία, τόσο περιβαλλοντικά όσο και κοινωνικά, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές/τριές τους να αναγνωρίσουν σε αυτό το φαινόμενο, πλέον της διάστασης της υγείας, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές διαστάσεις (Hazen, 2020).

Η Πανδημία στο μάθημα της Γεωγραφίας

Η γεωγραφική εκπαίδευση τον 21ο αιώνα απαιτεί την ικανότητα της κατανόησης και εφαρμογής χωρικών πληροφοριών που συνδέονται με εξελισσόμενα τοπικά, εθνικά και παγκόσμια συμβάντα, όπως αυτό της πανδημίας. Η γεωγραφική μελέτη μέσω της Covid-19, ως παράδειγμα μιας υγειονομικής, οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, αναπτύσσει την ικανότητα των μαθητών/τριών να διαβιούν και να συνεισφέρουν σε ένα ραγδαία εξελισσόμενο κόσμο, ως πληροφορημένοι πολίτες (Usher & Dolan, 2021).Δεδομένου ότι κάθε πανδημία αποτελεί πραγματικό πρόβλημα, η μάθηση μέσω επίλυσης προβλημάτων είναι αποτελεσματική και ενδιαφέρουσα για τους/τις μαθητές/τριες, καθώς αξιοποιεί τις υπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες (Weiss, 2017). Τέλος οι μαθητές/τριες ενδιαφέρονται για τη μάθηση που βασίζεται σε επίκαιρα γεγονότα τα οποία απασχολούν τα μέσα ενημέρωσης, το οικογενειακό περιβάλλον και την τοπική κοινωνία (Usher, 2019), με την πανδημία, αδιαμφισβήτητα, να συγκαταλέγεται σε αυτά.

Μεθοδολογία

Δεδομένου ότι κομβικής σημασίας στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να μεταφράζουν και να ενσωματώνουν τις αμιγώς επιστημονικές γνώσεις σε μαθησιακό περιεχόμενο που διευκολύνει τους/τις μαθητές/τριες, επιλέγοντας κατάλληλες διδακτικές μεθόδους (Shulman, 1986), έχει ενδιαφέρον να διερευνήσουμε κατά πόσο οι υποψήφιοι/ιες δάσκαλοι/ες αξιοποιούν θέματα σχετικά με την πανδημία, μέσα σε γεωγραφικό διδακτικό πλαίσιο. Η όλη έρευνα δεν εστιάζει επομένως στην ύλη των σχολικών βιβλίων ή στη θεματολογία που παρουσιάζεται στα υφιστάμενα προγράμματα σπουδών της Γεωγραφίας. Εστιάζει στη δυνατότητα που έχει ο/η εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει αφενός το γεωγραφικό πλαίσιο και τις γεωγραφικές έννοιες που υπάρχουν στα ΠΣ και αφετέρου θέματα της επικαιρότητας, προκειμένου να διδάξει φλέγοντα θέματα της καθημερινής ζωής, για να κάνει το μάθημα της Γεωγραφίας πραγματικά θελκτικό και ενδιαφέρον για τους/τις μαθητές/τριες. Βασιζόμενη στο προαναφερθέν σκεπτικό, η παρούσα έρευνα διερεύνησε τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: 1) Ποιες από τις βασικές έννοιες της Γεωγραφίας αξιοποιούν οι υποψήφιοι/ες δάσκαλοι/ες για να διδάξουν την πανδημία COVID- 19 και κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση εννοιών και προτεινόμενων δραστηριοτήτων; 2) Ποιες διδακτικές μεθόδους επιλέγουν οι υποψήφιοι/ες δάσκαλοι/ες για την συμπερίληψη θεμάτων της COVID-19 κατά τη διδασκαλία της γεωγραφίας;

Για την απάντηση των ερωτημάτων πραγματοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου 203 γραπτών απαντητικών δοκιμίων τριτοετών φοιτητών του ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ στην εξέταση του μαθήματος ΦΕΙΙΙ-Γεωγραφία. Από τους/τις φοιτητές/τριες που βίωσαν την πανδημία ζητήθηκε να αναπτύξουν συνοπτικά ένα διδακτικό σενάριο στο πλαίσιο της COVID -19, το οποίο θα έπρεπε να αναφέρεται στις γεωγραφικές έννοιες που θα επέλεγαν να διδάξουν καθώς και τις αντίστοιχες δραστηριότητες που θα αξιοποιούσαν. Για την κωδικογράφηση και τον έλεγχο αξιοπιστίας στο πλαίσιο της έρευνας, συνεργάστηκαν δύο ανεξάρτητοι κωδικογράφοι, η συμφωνία των οποίων καταμετρήθηκε ως 91,82% στο δεύτερο σκέλος του 1ου ερευνητικού ερωτήματος και 90,97% στο 2ο ερευνητικό ερώτημα. Ακολούθησε η ποσοτικοποίηση βάσει κωδικοποίησης: 1) Στο *1ο ερευνητικό ερώτημα,* η κωδικοποίηση έγινε σύμφωνα με το ελληνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Γεωγραφίας και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) (Φ.Ε.Κ. Β' 2259/2023), καθώς και το θεωρητικό πλαίσιο που προτείνει ο Gershmehl (2014), το οποίο εμπεριέχεται στη φιλοσοφία των ΠΣ του μαθήματος. Σύμφωνα με αυτό, οι «Βασικές Γεωγραφικές Έννοιες» που

εξετάστηκαν ήταν οι ακόλουθες: χώρος, τόπος-αίσθηση τόπου, χρόνος-αλλαγή στον χρόνο, θέση, κίνηση-δίκτυα-ροές, εντοπισμός ομοιοτήτων-εξαιρέσεων, πολιτισμική κατανόηση-διαφοροποίηση, αλληλεπίδραση ανθρώπου-περιβάλλοντος, αειφορία, φυσικές καταστροφές, λοιπά (κλιματική αλλαγή, περιφέρεια, ιεραρχία). Μονάδα ανάλυσης αποτέλεσαν οι συνολικά 1015 προτεινόμενες δραστηριότητες, καθώς κάθε σενάριο απαιτούσε οι φοιτητές/τριες να αναφερθούν σε πέντε γεωγραφικές έννοιες.

2) *στο 2ο ερευνητικό ερώτημα*, οι προτεινόμενες διδακτικές μέθοδοι μελετήθηκαν μέσα από τις δραστηριότητες εκείνες που συνδύαζαν επιτυχώς το διδακτικό πλαίσιο της πανδημίας (τρέχουσα επικαιρότητα) και της γεωγραφίας (επιστήμη). Αξιοποιήθηκαν συνολικά 421 δραστηριότητες (επιλέγοντας μέχρι τρεις διδακτικές μεθόδους σε κάθε δραστηριότητα). Σε συμφωνία με την κωδικοποίηση των Yli-Panula et al. (2020), οι διδακτικές μέθοδοι που μελετήθηκαν είναι: εισήγηση, διδακτικός διάλογος, ομαδική εργα-σία, χρήση νέων τεχνολογιών-ICT, επιχειρηματολογία, πειραματική προσέγγιση, βιωματική προσέγγιση, εργασία μαθητών, εργασία πεδίου, παιχνίδι ρόλων-αντιπαράθεση, εικαστικά.

Αποτελέσματα

Από τη διερεύνηση του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος, προκύπτει πως η πλειοψηφία (ποσοστό 85,3%) των δραστηριοτήτων που προτείνουν οι φοιτητές/τριες αναφέρεται σε υπάρχουσες γεωγραφικές έννοιες. Ως συχνότερα χρησιμοποιημένη έννοια, εμφανίζεται η «αλληλεπίδραση ανθρώπου-περιβάλλοντος» σε ποσοστό 17,1% και ακολουθεί η έννοια «χρόνος- αλλαγή στο χρόνο» σε ποσοστό 11,5%.

Επί του συνόλου των δραστηριοτήτων, 87,3% περιγράφονται με σαφήνεια και χαρακτηρίζονται ως «σωστές». Από αυτές, ποσοστό 61,6% κάνει ορθή επιλογή της δραστηριότητας για την εκάστοτε έννοια, με τις υπόλοιπες να αστοχούν. Ενδεικτικό παράδειγμα η έννοια «χρόνος» η οποία δεν υποστηρίζεται από την δραστηριότητα «*brainstorming και να βρουν λόγους που οδήγησαν στην ταχύτατη διασπορά ιού*».

Επί των «σωστών» δραστηριοτήτων ποσοστό 63,9% συνδέεται επιτυχώς με την γεωγραφία π.χ: *«οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν έναν ψηφιακό χάρτη»* και ποσοστό 63,8% σχετίζεται με την πανδημία π.χ *«θεατρικό σκετσάκι, όπου οι μαθητές θα αναδύουν τα συναισθήματα που ένιωθαν για τον τόπο τους κατά την περίοδο της πανδημίας»*.

Στο Γράφημα 1 απεικονίζονται τα ποσοστά των διδακτικών μεθόδων οι οποίες προτάθηκαν από τους υποψήφιους δασκάλους όπως αυτά προέκυψαν κατά τη διερεύνηση του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος.

Γράφημα 1. Ποσοστά φοιτητών/τριών και δραστηριοτήτων ανά διδακτική μέθοδο

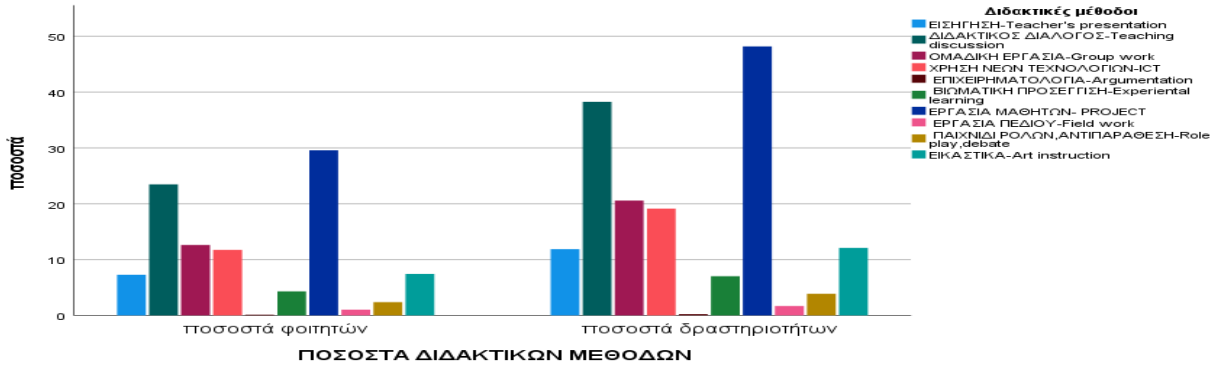

Συμπεράσματα

Οι φοιτητές προσεγγίζουν ικανοποιητικά τις περισσότερες γεωγραφικές έννοιες. Ενδεικτικά: έννοια «θέση» με 87,2% δραστηριότητες ορθά συσχετιζόμενες με την έννοια, προσεγγίζεται σε όλες ορθά γεωγραφικά και σε 68,1% αυτών συνδυάζοντας και την πανδημία, έννοια «αλληλεπίδραση ανθρώπου-περιβάλλοντος» με 77,0% ορθά συσχετιζόμενες δραστη-

ριότητες, προσεγγίζεται σε 70,1% αυτών ορθά γεωγραφικά και σε 61,5% αυτών και με δραστηριότητες πανδημίας. Δυσκολία εμφανίζει η έννοια «χώρος» με 58,4% λανθασμένες δραστηριότητες, καθώς συχνά συγχέεται με την έννοια «ομοιότητες-διαφορές» ή ταυτίζεται με τη «χωρική κλίμακα». Προσοχή χρειάζεται η έννοια «χρόνος» με 60,0% ορθά συσχετιζόμενες δραστηριότητες καθώς οι λανθασμένες δραστηριότητες καταγράφονται λόγω αδυναμίας συσχέτισης της χρονικής αλλαγής με κάποια χωρική διάσταση. Τέλος, το 83,5% των συνολικών δραστηριοτήτων που συσχετίζονται ορθά με τις έννοιες, προσεγγίζονται με ορθές γεωγραφικές δραστηριότητες, αποδεικνύοντας την ετοιμότητα σε πολύ υψηλό επίπεδο των μελλοντικών δασκάλων να διδάξουν σωστά βασικές αρχές της Γεωγραφίας.

Ποσοστό 80% των φοιτητών/τριών καταφέρνει επιτυχώς να αξιοποιήσει τουλάχιστον μια γεωγραφική έννοια μέσα από δραστηριότητες που ενσωματώνουν και την πανδημία. Γενικά, το 75,1% των ορθών γεωγραφικών δραστηριοτήτων συνδυάζει επιτυχώς και την πανδημία, γεγονός ενδεικτικό της ικανότητας των μελλοντικών παιδαγωγών να συσχετίσουν την διδασκαλία τους με γεγονότα της επικαιρότητας (Degirmenci & Ilter, 2017), να προάγουν στους/στις μαθητές/τριές την περιβαλλοντική συνείδηση (Usher & Dolan, 2021), την κοινωνική υπευθυνότητα (Morri, 2020) και να τους/τις προετοιμάσουν ως «πολίτες του αύριο» (Kidman & Chang, 2020).

Στην επιλογή διδακτικών μεθόδων, η χρήση νέων τεχνολογιών-ICT» συγκεντρώνει ποσοστό 11,9% επί των δραστηριοτήτων, εστιάζει στην προβολή οπτικοακουστικού υλικού απλά προς ενημέρωση των μαθητών/τριών, υποδεικνύοντας την ανάγκη ενίσχυσης της ενημέρωσης των φοιτητών/τριών περί της αξιοποίησης των ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων. Η «εργασία πεδίου» με ποσοστό 1,7% και η «βιωματική προσέγγιση» με 7%,καθιστούν απαραίτητη την εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών σε πρακτικές μάθησης εκτός τάξης (outdoor). Τέλος, η «επιχειρηματολογία» με ποσοστό 0,2%, καθιστά προφανή την αναγκαιότητα εξοικείωσης των μελλοντικών παιδαγωγών με τεχνικές επιχειρηματολογίας, οι οποίες θα στοχεύουν στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης των αυριανών μαθητών/τριων τους.

Βιβλιογραφία

Bonnett, A. (2010). *Γεωγραφία: μια εισαγωγή*. Αθήνα: Κριτική, ISBN 9789602186855

Degirmenci, Y., & Ilter, I. (2017). An Investigation into Geography Teachers' Use of Current Events in Geography Classes. *Universal Journal of Educational Research*, 5 (10), 1806–1817. https://doi.org/10.13189/ujer.2017.051019

Gersmehl, Ph. (2014). Teaching Geography, 3η εκδ. The Guilford Press. ISBN 9781462516414

Hazen, H. (2020). Teaching COVID-19 Topics in a Geographic Framework. *The Geography Teacher, 17*(2), 33-43. https://doi.org/10.1080/19338341.2020.1764375

Kidman, G., & Chang, C.-H. (2020). What does "crisis" education look like? *International Research in Geographical and Environmental Education, 29*(2), 107-111. https://doi.org/10.1080/10382046.2020.1730095

Morri, R. (2020). A Question of Geography Literacy: Geographical Studies on Covid Sars 2 and Lifelong Education. *J-reading Journal of research and didactics in* geography, 2, 5-9

Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher, 15*(2), 4–14. https://doi.org/10.3102/0013189X015002004

Usher, J. (2019). BREXIT and Borders in the Geography Classroom Exploring life on the Irish Border with students aged 10-12 years old. *Teaching Geography, 44* (3), 21–25.

Usher, J., & Dolan, A. M. (2021). Covid-19: teaching primary geography in an authentic context related to the lived experiences of learners. *Irish Educational Studies, 40*(2), 177-185. https://doi.org/10.1080/03323315.2021.1916555.

Weiss, G. (2017). Problem-Oriented Learning in Geography Education: Construction of Motivating Problems. *Journal of Geography*, 116 (5): 206–216.

Yli-Panula, E., Jeronen, E., & Lemmetty, P. (2020). Teaching and Learning Methods in Geography Promoting Sustainability. *Education sciences*, *10*(1), 5. https://doi.org/10.3390/educsci10010005